

УДК 78.071.1(477):[780.8:780.616.432]

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2026-47-23>**Юлія Олександрівна Осмачко**

ORCID: 0000-0002-3274-1888

докторка філософії, викладачка фортепіано
Дрогобицької музичної школи № 1 імені о. Северина Сапруна
yuliaosmachko@ukr.net

ФОРТЕПІАННА ТВОРЧІСТЬ ВАСИЛЯ ШУТЯ: ВИКОНАВСЬКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

В умовах повномасштабної російсько-української війни, коли значно загострюється потреба утвердження української культури, зокрема музичної, на державному, а особливо світовому рівні, важливим є дослідження різних аспектів творчої праці українських композиторів, зокрема, її представників діаспори, чия праця є невід’ємною складовою розвитку національної музичної культури.

Це стосується і фортепіанного мистецтва, адже серед емігрантів було чимало піаністів, як також композиторів, котрі впродовж багатьох років активно працювали над поповненням піаністичного репертуару як високопрофесійними творами, так і композиціями педагогічного спрямування, сприяючи розвитку глибоко духовної, національно свідомої особистості молодого музиканта.

До цієї когорти митців належить і Василь Шуть – піаніст педагог, композитор, диригент та громадський діяч, фортепіанна творчість якого виступає взірцем патріотизму та любові до рідного краю, адже в основі більшості його творів – елементи українського фольклору.

Мета роботи полягає в музично-естетичному аналізі окремих фортепіанних творів В. Шутя та окресленні значення його творчості для професійного розвитку молодих піаністів. *Методологія дослідження* опирається на аналітичний метод, який дозволяє сформувати цілісне уявлення про постать композитора, окреслити стильові особливості його фортепіанної творчості. *Наукова новизна.* У статті вперше здійснено ґрунтовний аналіз окремих фортепіанних творів В. Шутя, розкрито значення його доробку для розвитку українського фортепіанного мистецтва та педагогіки. *Висновки.* Проаналізувавши окремі композиції В. Шутя можемо дійти висновку, що у своїй творчості він часто звертався до українського фольклору, насичуючи його часом незвичними терпкими гармонічними зворотами, поліфонічними елементами, що сформувало особливий авторський стиль митця. Його твори виразні та глибоко емоційні, що вимагає від піаністів напручуд високої

виконавської і технічної майстерності та подекуди навіть психологічної зрілості аби якнайповніше передати їх зміст та характер.

Ключові слова: Василь Шуть, композиторська творчість, музична освіта, педагогічний репертуар, фортепіанна педагогіка.

Osmachko Yuliia Oleksandrivna, Doctor of Philosophy, Piano Lecturer of the Drohobych Music School № 1 named Severyn Saprun

Piano creativity of Wasyl Shut: performing and pedagogical potential

In the context of the full-scale Russian-Ukrainian war, when the need to establish Ukrainian culture, in particular musical culture, at the state and especially world level is significantly exacerbated, it is important to study various aspects of the creative work of Ukrainian composers, in particular, representatives of the diaspora, whose work is an integral part of the development of national musical culture.

This also applies to piano art, because among the emigrants there were many pianists, as well as composers, who for many years actively worked on replenishing the pianistic repertoire with both highly professional works and compositions of a pedagogical nature, contributing to the development of a deeply spiritual, nationally conscious personality of the young musician.

This cohort of artists includes Wasyl Shut – a pianist, teacher, composer, conductor, and public figure, whose piano work serves as an example of patriotism and love for his native land, as most of his works are based on elements of Ukrainian folklore.

The purpose of the work is to conduct a musical and aesthetic analysis of individual piano works by W. Shut and to outline the significance of his work for the professional development of young pianists. The methodology of research is based on an analytical method, which allows forming a holistic idea of the composer's figure and outlining the stylistic features of his piano work. Scientific novelty. The article is the first to carry out a thorough analysis of individual piano works by W. Shut, revealing the significance of his work for the development of Ukrainian piano art and pedagogy. Conclusions. Having analyzed individual compositions by W. Shut, we can conclude that in his work he often turned to Ukrainian folklore, saturating it with sometimes unusual tart harmonic turns, polyphonic elements, which formed the artist's special authorial style. His works are expressive and deeply emotional, which requires pianists to have surprisingly high performing and technical skills and sometimes even psychological maturity in order to convey their content and character as fully as possible.

Key words: Wasyl Shut, composer's work, music education, pedagogical repertoire, piano pedagogy.

Актуальність теми. З огляду на те, що сучасний педагог повинен дбати не лише про розвиток професійних навиків молодих музикантів, а й формувати їх національну свідомість, важливим (особливо в сучасних реаліях російсько-української

війни) є ґрунтовне дослідження творчої спадщини видатних українців-музикантів – представників української діаспорної спільноти: О. Кошиця, М. Гайворонського, Р. Придаткевича, В. Витвицького, В. Кіпи, І. Білогруда, А. Рудницького, Ю. Олійника, В. Балея, Р. Савицького, В. Безкоровайного, В. Грудина, М. Фоменка, І. Соневицького, З. Лиська, М. Кравців-Барабаш, Ю. Фіали, З. Лавришина та багатьох інших митців, чия праця сприяла утвердженню національної культури на світовому обрії.

Таким сподвижником української музичної традиції вважається і Василь Шуть (1899–1982) – українець зі США, чия творчість глибоко просякнута любов'ю до українського народного музичного мистецтва, яку він так плекав і беріг у своєму серці.

Мета дослідження – окреслення глибини фортепіанної творчості В. Шутя, осмислення її педагогічної і виконавської цінності.

Наукова новизна полягає в тому, що у статті вперше здійснено розгорнутий аналіз окремих фортепіанних композицій В. Шутя; розкрито основні проблеми їх інтерпретації.

Виклад основного матеріалу. Василь Шуть – уродженець села Золотоноша Полтавської губернії (нині Черкаська область). Виняткове зацікавлення музикою проявив у ранньому дитинстві. Спочатку навчався гри на мандоліні, а згодом засвоїв гру на фортепіано. Відтак почав робити свої перші композиторські спроби.

1926 року митець покинув рідне містечко й переїхав до Переяслава, де працював у складі аматорського театру, проте не довго. Цього ж року В. Шуть вступив до лав студентів Київського музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка (клас професора В. Золотарьова), паралельно компонував нові твори [3, с. 4].

Після закінчення навчання, обіймав посаду музичного директора Київського Драматичного театру, згодом, впродовж п'яти років, працював на Донбасі, виконуючи ті ж обов'язки. Відтак, після закриття театру повернувся до Києва, де керував хорами та, як досвідчений композитор, перевіряв екзаменаційні роботи музикантів-початківців [2, с. 307–311].

Восени 1943 року В. Шуть разом з дружиною, балериною М. Росінською емігрували до Бреслау (нині Вроцлав). Згодом опинилися у таборі для переміщених осіб в Ганновері. А 1951 року подружжя остаточно переїхало до США [1]. Відтоді, як зазначав М. Недзведський: «Невичерпне джерело творчости забушувало в ньому, забуяла творча сила» [3, с. 4].

Там він був постійним відвідувачем, а подекуди і співорганізатором різноманітних мистецьких заходів, національних свят, виступав як концертмейстер з хором «Ватра», подружжям співаків родом з Дрогобича – Л. та І. Мацюками, Г. Андреадіс, Л. Опиханою, Ю. Клюковською тощо, давав приватні уроки гри на фортепіано та, зрештою, займався активною композиторською працею, зародки якої, проявилися ще в часи навчання В. Шутя у стінах Музичного Інституту ім. М. Лисенка [4, с. 2; 5].

Його твори були окрасою концертних програм знаних в діаспорі виконавців, таких як В. Мельничин, Ю. Яримович (спів), І. Повалячек, В. Чижик, П. Мак, (скрипка), М. Дуда (віолончель), Н. Андрушко (контрабас), С. Шах (кларнет), Б. Сперкач (фортепіано) та багатьох інших артистів.

Загалом, творчість В. Шутя надзвичайно різноманітна й різнопланова. Це музика до театральних вистав («Поїзд щастя», «Небесна кухня»), поеми («Ісус отаву косив», «Шевченкіада»), музична комедія «Одруження пиворіза» (лібрето В. Чапленка), камерно-інструментальні твори (сюїта «Дівоча любов»), інструментальні концерти (для труби, скрипки, фортепіано) струнні квартети, дуети, тріо, безліч вокальних творів на поетичні тексти Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Рильського, Т. Курпіти, Олександра Олеса, О. Неприцького-Грановського, обробки українських народних пісень, танців тощо.

Вагоме місце в скарбниці творчості В. Шутя належить фортепіанній музиці, яку за словами поетеси Г. Черінь, – «композитор любовно писав для своїх учнів» [4, с. 2].

Масивний фортепіанний доробок митця складають: Концерт для фортепіано з оркестром a-moll, Три Сонати (G-dur, g-moll, a-moll), Дві Сонатини (G-dur, g-moll); Фантазія «Козака несуть»; «Інтермецо»; цикли «Два українські танці» (Гопак, Аркан),

«Сім'я з п'ятьох», «Два прелюди». П'єси педагогічного спрямування – «Український марш», «Колискова», «Весняний епізод», «Розбите кохання», «Метелик», «Дитяча веснянка», «Танець блакитних дзвоників», «Танець курчат», «Ранок», «Гра дітей», «Весняна пісня» тощо – ввійшли до численних навчальних посібників, таких як: «Український педагогічний репертуар» під редакцією Г. Беклемішева, В. Золотарьова та Л. Ревуцького (Харків, 1930-ті рр.) «Твори для школярів у гармонічному та поліфонічному стилях», «Веснянки», «Легкі п'єси для фортепіано», виданих композитором самотужки в США у 1960-х рр.

Серед композицій В. Шути, призначених для комплексного розвитку художніх і піаністичних навичок молодих виконавців, значне місце належить оригінальному за змістом музичного матеріалу, віртуозному, наповненому модерними гармоніями фортепіанному циклу «Два прелюди» [6].

В основі **Прелюду № 1** мелодія урочистого характеру, що сприймається як самостійний бурхливий вступ до наступної більш розгорнутої п'єси. Мелодика твору – містична (у крайніх частинах) і життєствердна, пронизана гамоподібними хроматизованими зворотами у середньому розділі твору. Яскраві акордові кульмінації звучать урочисто, подекуди навіть драматично завдяки різкій зміні динаміки.

Мелодична лінія **Прелюду № 2** побудована на темі хроматизованого плану з характерним драматичним початком, що простежується у використанні репетиційного повторення двох дрібних тривалостей однієї висоти (тридцять другі ноти) зі стрибком на інтервал квінти вниз, масивних октавних ходів у партії лівої руки у поєднанні з пунктирним ритмом. Для обидвох п'єс притаманні різкі перепади динаміки, часті агогічні зміни, що вимагають від виконавців чіткого проведення мелодичної лінії з урахуванням авторських ремарок й емоційного тону кожної побудови задля правдивого втілення художнього образу.

Про очевидну цінність для композитора української культурної спадщини свідчить мелодика його «**Інтермеццо**» [7].

Початкова тема – настроєва веснянка, котра органічно впливається у кульмінаційне проведення другої теми, вже з літнього

обрядового циклу, в основі якої, лежать мотиви косарсько-жниварської пісні «Вийшли в поле косарі». Вже з перших тактів тут відстежуємо використання автором елементів імітаційної поліфонії у чотириголосній фактурі. Тема з певними видозмінами проводиться у різних голосах, отримуючи щораз інше тембральне забарвлення, а раптові динамічні перепади, часте вживання дисонуючих інтервалів, альтерованих співзвуч лише підсилюють емоційне забарвлення твору. Оскільки композиція призначена для виховання талановитої молоді, вона вимагає від виконавців виняткової осмисленості поліфонічної фактури, слухової зосередженості й артикуляційної чіткості.

Особливою милозвучністю та настроєністю вирізняється **«Колискова»** [8] В. Шутя, в основі якої лежить відома колискова з фольклорних збірань Лесі Українки «Котику сіренький», яку автор насичує, вже звичними для його стилю письма, поліфонічними елементами. Спокійна, кантиленна мелодика твору, що злегка нагадує похитування колиски, вимагає від виконавців зосередженості та пластичності фразування, а яскраво виражене двоголосся у партії правої руки – слухового контролю та незалежності пальців.

Цікавим у своєму гармонічному наповненні є **«Розбите кохання»** [9]. – твір двочастинної форми, в якому кожен з розділів має власне емоційне забарвлення. Тут і спогади про найсвітліші почуття, і трагедія втрати, і сподівання на краще. Мелодика – сумовита, з елементами розпачу, плачу, схлипувань, що проявляються у динамічних перепадах, низхідних повторюваних мотивах, стрибках на віддалені інтервали, частому використанні пунктирного ритму, що наскрізь пронизують головну тему твору й вимагають від виконавців особливої зібраності, зосередженості, агогічної й артикуляційної точності, а також просторового відчуття у звучанні фортепіано.

Елементи української народної традиції присутні й у **«Весняному епізоді»** [5] В. Шутя. Неспішний темп, лірична кантиленна мелодія, закличні інтонації та й загалом драматургія твору дають підстави стверджувати, що в основу композиції автор поклав мелодичні звороти, притаманні народним веснянковим

мотивам, обравши їх динамічними, тембровими контрастами, альтерованими співзвуччями, що вимагає від піаністів вміння зберегти інтонаційну чистоту й співучість мелодії на фоні насиченого гармонічного супроводу.

Не можна оминати увагою й фортепіанний цикл «Сім'я з п'ятьох» [10], де з мелодії «Ой зійди, зійди, ясен місяцю» постає п'ять різнохарактерних п'єс-мініатюр (1. «Тато», 2. «Мама» 3. «Синьоока донька Маруся», 4. «Капричозна Катруся», 5. Бравий син Михаїл»), що привертають увагу зрозумілістю образів й піаністичною зручністю. Зважаючи на особливості розвитку музичного матеріалу, цикл можна вважати зразком варіаційності в музиці, де характер мелодики основної теми змінюється відповідно до програмної назви кожної з частин.

Перша – поважна, стримана (за рахунок викладу теми у низькій тесатурі), насичена довгими тривалостями, що у розмірі 9/8 звучать помірковано, серйозно, а в поєднанні з тональними змінами (c-moll – Es-dur) є уособленням строгого але водночас лагідного і люблячого батька.

Друга – більш схвильована за рахунок частого використання композитором пунктирного ритму, висхідних (на *crescendo*) і низхідних (на *diminuendo*) шістнадцяткових ходів, котрі проводяться у партіях обох рук почергово, створюючи ефект неспокою та збентеження. На відміну від першої мініатюри, фактура якої переважно гомофонно-гармонічна, тут, задля підсилення художнього образу, автор використовує елементи прихованої поліфонії, таким чином роблячи фактуру більш об'ємною.

Цілковито протилежною за характером (порівняно з двома попередніми) є третя частина циклу, адже написана в однойменному мажорі (C-dur), сповнена витонченої рухливості, легкості й граційності, котрих композитор досягає шляхом частого використання штрих-пунктиру, секвенційних ходів, чергування ступеневого руху зі стрибками на віддалені інтервали.

Четверта – має виразний лірико-драматичний характер з елементами мінливості, нестійкості, подекуди навіть капризності, що виявляється у частій зміні тонального плану (B-dur – g-moll – B-dur), синкопованому ритмі, темпових, динамічних контрастах,

використанні хроматичних, альтерованих співзвуч, гострих штрихів й акцентів на слабких долях й загалом формують образ запальної, норавливої дівчинки Катрусі.

Остання, п'ята п'єса циклу є найбільш розгорненою. Форма – тричастинна з кодою. Мелодика двох крайніх частин (с-moll) сповнена серйозності, рішучості та духовної сили ліричного героя, котру В. Шуть вдало передає шляхом використання пунктирного ритму, акцентів, *martellato*, частої альтерації та бурхливих шістнадцяткових ходів у партії лівої руки. Середня ж частина (G-dur) – більш оптимістична, кантиленна та за характером мелодики нагадує пісню, в основі якої щирі людські почуття, внутрішній діалог «бравого Михаїла», що підкріплюється зверненням автора до імітаційної поліфонії у двоголосній фактурі.

Кода ж виступає засобом підсилення музичного образу. Тут елементи теми вправно переплітаються з бурхливими, хвилеподібними шістнадцятковими ходами та звучними акордами, що динамічно зростаючи (*mf–ff*), закріплюють рішучий, сповнений героїзму характер композиції.

Урочистим, сповненим патріотизму, любові до рідної землі є «Український марш» [11] В. Шутя. Про це свідчить мажорна барва твору G-dur, яка звучить світло й оптимістично. У мелодичній канві чітко прослуховуються українські теми, зокрема мотиви коляди «Ой, хто, хто Миколая любить», які автор насичує всіма можливими прийомами, характерними стильовим особливостям маршу. Це і акценти, і чіткі штрихи (*staccato, tenuto*) і «фанфарні» мотиви (групування однієї восьмої тривалості і двох шістнадцятих у другому такті), і насичена акордова фактура, що в розмірі 4/4 додають характеру мелодики стриманої урочистості, мужності і сили.

Примітно, що на початку твору композитор використовує оригінальний хід четвертними тривалостями, що асоціюється з крокуванням на місці й очевидно слугує темповим орієнтиром для подальшого маршування.

Висновки. У цілому фортепіанні твори В. Шутя піаністично зручні та зрозумілі, проте вимагають від виконавців виняткової уважності, слухового контролю та високого рівня виконавської

і технічної майстерності, адже ставлять перед ними надскладні завдання, як от робота над співучим туше, чіткістю і вправністю виконання стрибків на віддалені інтервали, кантиленним виконанням подвійних нот, терцієвих ходів акордових послідовностей, вмінням слухати поліфонічну фактуру, долати ритмічні складнощі. І тільки завдяки системному і комплексному підходам до вивчення творів В. Шутя, піаніст зможе досягнути всю глибину та образність музичної тканини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Житкевич А. Композитор Василь Шуть. *Micm online*. 2014. URL: <http://meest-online.com/culture/kompozytor-vasyl-shut/>
2. Лисенко І. Трагедія талановитого композитора (Василь Шуть). *Лисенко І. Музики сонячні дзвони: статті, рецензії, спогади*. Київ : Рада, 2004. С. 307–311.
3. Недзведський М. Визначний творець музики. *Нові дні*. 1961. Вересень. С. 3–7.
4. Черінь Г. Сильветка композитора (про Василя Кириловича Шутя). *Свобода*. 1977. Ч. 95. 27 квітня. С. 2; 5.
5. Шуть Василь Весняний епізод [Ноти]: [для ф-но]. США, Чикаго: В. Шуть, 1960. 4 с.
6. Шуть Василь Два прелюди [Ноти]: [для ф-но]. Харків: Державне видавництво України, («Київ-друк», 1-а ото-літо-друк.): іл. – (Український педагогічний репертуар / [під редакцією комісії в складі професорів Муздрамінституту ім. Лисенка Г. Беклемішева, В. Золотарьова та Л. Ревуцького]. Фортепіано. 3 ступінь), 1930. 8 с.
7. Шуть Василь Інтермеццо [Ноти]: [для ф-но]. Харків: Державне видавництво України, («Київ-друк», 1-а ото-літо-друк.): іл. – (Український педагогічний репертуар / [під редакцією комісії в складі професорів Муздрамінституту ім. Лисенка Г. Беклемішева, В. Золотарьова та Л. Ревуцького]. Фортепіано. 2 ступінь), 1930. 4 с.
8. Шуть Василь Колискова [Ноти]: [для ф-но]. США, Чикаго: В. Шуть, 1960. 2 с.
9. Шуть, Василь Розбите кохання [Ноти]: [для ф-но]. США, Чикаго : В. Шуть, 1960. 4 с.
10. Шуть Василь Сім'я з п'ятьох [Ноти]: [для ф-но]. США, Чикаго : В. Шуть, 1960. 10 с.
11. Шуть, Василь Український марш [Ноти]: [для ф-но]. США, Чикаго : В. Шуть, 1960. 3 с.

REFERENCES

1. Zhytkevych A. (2014) Composer Vasyl Shut. Mist online. URL: <http://meest-online.com/culture/kompozytor-vasyl-shut/> [in Ukrainian].
2. Lysenko I. (2004) The Tragedy of a Talented Composer (Wasył Shut). I. Lysenko Music of the Sun Bells: Articles, Reviews, Memories. Kyiv : Rada, pp. 307–311. [in Ukrainian].
3. Nedzvedskyi M. (1961) A prominent creator of music. New Days. September. pp. 3–7. [in Ukrainian].
4. Cherin H. (1977) Composer's Silhouette (about Vasyl Kyrylovych Shute). Svoboda. Part 95. April 27. P. 2; 5. [in Ukrainian].
5. Shut W. (1960) Spring Episode [Sheet music]: [for piano]. USA, Chicago : W. Shut, 4 p. [in English].
6. Shut W. (1930) Two Preludes [Sheet Music]: [for piano]. Kharkiv: State Publishing House of Ukraine, ("Kyiv-printing", 1st summer-printing): ill. – (Ukrainian Pedagogical Repertoire / [edited by a commission consisting of professors of the Lysenko Music and Drama Institute G. Beklemishev, V. Zolotarev and L. Revutsky]. Piano. 3rd degree), 8 p. [in Ukrainian].
7. Shut W. (1930) Intermezzo [Sheet music]: [for piano]. Kharkiv: State Publishing House of Ukraine, ("Kyiv-printing", 1st summer-printing): ill. – (Ukrainian pedagogical repertoire / [edited by a commission consisting of professors of the Lysenko Institute of Music and Drama G. Beklemishev, V. Zolotarev and L. Revutsky]. Piano. 2nd degree), 4 p. [in Ukrainian].
8. Shut W. (1960) Lullaby [Sheet music]: [for piano]. USA, Chicago: W. Shut, 2 p. [in English].
9. Shut W. (1960) Broken Love [Sheet music]: [for piano]. USA, Chicago : W. Shut, 4 p. [in English].
10. Shut W. (1960) Family of Five [Sheet music]: [for piano]. USA, Chicago : W. Shut, 10 p. [in English].
11. Shut W. (1960) Ukrainian March [Sheet music]: [for piano]. USA, Chicago : W. Shut, 3 p. [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 08.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.05.2026